

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Siiri Kauppi

LAPSEN VARHAISKASVATUKSEN ALOITUS – OPAS HUOLTAJILLE UUTEEN ARKEEN

Sosiaali- ja terveystieteiden
2025

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Siiri Kauppi
Opinnäytetyön nimi	Lapsen varhaiskasvatuksen aloitus – Opas huoltajille uuteen arkeen
Vuosi	2025
Kieli	suomi
Sivumäärä	21 + 1 liite
Ohjaaja	Tiina Järvelä

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli luoda huoltajille opas, joka tarjoaa neuvoja lapsen siirtyessä kotilapsesta päiväkotilapseksi. Tämä siirtymävaihe on perheille suuri muutos ja kriisi sekä käynnistää kokonaan uudenlaisen arjen. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan kuuluu olla huoltajien ja lapsen tukena tässä uudessa elämänvaiheessa.

Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään varhaiskasvatusta, kiintymyssuhdeteoriaa, lapsen stressiä, sosiaalipedagogiikkaa, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä dialogisuutta. Oppaan sisältö pohjautuu varhaiskasvatukseen liittyvään kirjallisuuteen ja valikoitui siten, että se vastaa huoltajien yleisimpiin kysymyksiin. Lisäksi opas tuo esille ne asiat, jotka toistuvat aiheeseen liittyvässä kirjallisuudessa usein.

Opas antaa huoltajille tietoa esimerkiksi päiväkotiin tutustumisesta, lapsen kokemasta stressistä, ikävän lievittämisestä sekä päiväkotipäivän rakenteesta. Opas ei ole sidottu mihinkään tiettyyn varhaiskasvatusyksikköön, vaan sitä voidaan hyödyntää yleisesti. Opas on tavoitteiden mukaisesti selkeä, ytimekäs sekä helposti ymmärrettävä. Asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä, lasten ja perhetilanteiden erilaisuus huomioiden.

ABSTRACT

Author	Siiri Kauppi
Title	Starting Early Childhood Education – A Guide for the Child’s Guardians on New Everyday Routines
Year	2025
Language	Finnish
Pages	21 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Tiina Järvelä

The aim of this bachelor’s thesis was to create a guide that offers support for the guardians when a child transitions from homecare to early childhood education. This is a major change and a possible crisis for families and starts a whole new chapter of routines. Thus, the job of a bachelor of social services is to support guardians and children in the new life situation.

The theoretical framework of this bachelor’s thesis consists of early childhood education, attachment theory, children’s stress, social pedagogy, and cooperation and dialogue with guardians. Further, the content of this guide is based on early childhood education literature and is narrowed down to answer the most common questions guardians have. In addition, the guide covers the most frequent topics of previous research material.

The guide offers guardians practical knowledge for instance on getting familiar with the kindergarten, stress perceived by children, reducing longing, and structure of a kindergarten day. However, the guide is not tied to a particular kindergarten but can be utilized in general. Moreover, as was the aim, the guide is clear, concise, and easy to read. Importantly, the topic is discussed transparently, considering the variety and diversity of children and family situations.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITTEET	8
3	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	10
	3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	10
	3.2 Aikaisemmat aiheeseen liittyvät toiminnalliset opinnäytetyöt.....	10
4	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	12
	4.1 Kiintymyssuhdeteoria	12
	4.2 Kiintymyssuhdeteoria ja varhaiskasvatus	13
	4.3 Varhaiskasvatus	14
	4.4 Varhaiskasvatuksessa aloittaminen	16
	4.5 Lapsen stressi	17
	4.6 Sosiaalipedagogiikka varhaiskasvatuksessa.....	19
	4.6.1 Lapsen sosiaalistuminen	19
	4.6.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	21
	4.6.3 Dialoginen vuorovaikutussuhde.....	21
	4.6.4 Huoltajien osallisuus	23
5	TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	24
6	YHTEENVETO JA POHDINTA	26
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	31

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kuinka helpottaa päiväkodin aloitusta? – opas huoltajille

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee lapsen varhaiskasvatuksessa ja päiväkodissa aloittamista sekä siihen liittyviä neuvoja huoltajille. Opinnäytetyössäni on kaksi eri osaa, kirjallinen raportti ja tuottamani opas. Raportissa käyn läpi varhaiskasvatukseen, sosiaalipedagogiikkaan, kiintymyssuhdeteoriaan ja lapsen stressiin liittyvää teoreettista viitekehystä sekä opinnäytetyöni eri vaiheita. Tuottamani opas antaa neuvoja ja suuntaviivoja huoltajille siitä, mitä kannattaa huomioida lapsen aloittaessa päiväkodissa, mihin varautua ensimmäisten päiväkotiviikkojen aikana sekä mitä päiväkodin arkeen kuuluu.

Tässä opinnäytetyössä keskityn taaperoihin, eli 1–3 -vuotiaisiin lapsiin. Taaperona lapsi oppii ymmärtämään oman erillisyyden huoltajistaan ja harjoittelee irrottautumaan heistä. Ikävaiheeseen kuuluu myös oman tahdon löytäminen, uhmaaminen ja rajojen kokeilu. Tässä ikävaiheessa taapero tarvitsee paljon tukea, apua sekä ohjausta turvalliseksi kokemaltaan aikuiselta (Korhonen, 2021). Päiväkodissa on tärkeää huomioida eri ikävaiheisiin kuuluvat haasteet ja kehityksen tukeminen.

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen on kerännyt tietoa varhaiskasvatuksessa olevista lapsista vuonna 2023. Tilastopalvelun mukaan vuonna 2023 alle kolmevuotiaista lapsista 58 626 lasta on osallistunut varhaiskasvatukseen, määrä on 42,2 prosenttia kaikista alle kolmevuotiaista lapsista (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen, 2023). Kelan tietotarjotin on vuonna 2020 julkaissut tutkimuksen, jossa on selvitetty huoltajien mielipidettä siihen, milloin lapsen on sopiva aloittaa perheen ulkopuolisessa hoidossa. Kysely on toteutettu 2019–2020 vuodenvaihteessa ja siihen on vastannut 1 202 äitiä ja 825 isää. Kyselyn kohteena olivat huoltajat, joiden lapsi on juuri aloittanut varhaiskasvatuksessa, tai perheessä suunnitellaan varhaiskasvatukseen osallistumista. Kyselyn vastauksien mukaan huoltajien mielestä 1,5–2-vuotias on valmis aloittamaan perheen ulkopuolisessa hoidossa käymisen. Tätä mieltä oli äideistä 42 prosenttia ja isistä 39 prosenttia (Saarikallio – Torp & Mietti-

nen, 2020). Nämä molemmat edellä mainitut tilastot tukevat väitettä, että taaperoikävaihe on varsin yleinen ikävaihe päiväkodin aloitukselle. Tämän takia valitsinkin opinnäytetyöni käsittelevän taaperona päiväkodin aloittavia lapsia.

Lapsen päiväkodissa aloittaminen on aina jännittävää, mutta varsinkin esikoislapsen kohdalla, jolloin kaikki asiat ovat uusia ja huoltajien mielessä saattaa olla paljon kysymyksiä. Heitä saattaa myös jännittää, miten päiväkodin työntekijät näkevät heidän vanhemmuutensa. On tärkeää, että päiväkodintyöntekijät tekevät selväksi heti alussa, että he eivät ole tuomitsemassa vaan tukemassa perhettä kasvatustyössä.

Ensi- ja turvakotien liitto ja Suomen Perinataalimielenterveys ry ovat yhteistyössä tehneet Miten pärjää –kyselyn. Kyselyn mukaan kolmasosa vauvaperheistä kokee yksinäisyyttä usein tai koko ajan. Huoltajat kokevat, että lapsen saannin jälkeen kontaktit perheen ulkopuolisiin henkilöihin vähenee ja arki pyörii lähinnä oman kodin seinien sisällä (Henttonen, 2024). Tämän takia onkin tärkeää, että perheet ottavat vastaan päiväkodin antaman tuen. Päiväkodin kautta niin lapsella kuin huoltajilla on mahdollisuus tutustua toisiin samassa tilanteessa oleviin ja saada vertaistukea.

Varhaiskasvatusryhmän huoltajat voivat rakentaa keskenään varhaiskasvatusyhteisöön kuuluvan oman yhteisön. Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaimista on erilaisten yhteisöjen kanssa tehtävä hyvinvointia tukeva yhteistyö. Huoltajien muodostamaa yhteisöä tukemalla tuetaan myös lasten hyvinvointia (Hakaniemi ja muut, 2024). Huoltajien muodostamaa yhteisöä voidaan tukea varhaiskasvatuksessa esimerkiksi järjestämällä vanhempainiltoja tai vanhempainkahviloita, joissa myös edistetään huoltajien osallisuutta päiväkodin arkeen liittyvissä asioissa.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITTEET

Lapsen päiväkodissa aloittaminen on jännittävää aikaa niin huoltajille kuin itse lapselle. Koen tärkeäksi, että osaisin päiväkodissa varhaiskasvatuksen sosionomina työskennellessä tukea lasta ja huoltajia tässä uudessa elämänvaiheessa. Tämän takia haluan tehdä opinnäytetyönäni aiheeseen liittyvän oppaan henkilökohtaiseen ”menetelmätyöpakkiini”. Opas antaa neuvoja huoltajille, kuinka lapsen päiväkodin aloitus sujuisi mahdollisimman mukavasti ja luontevasti.

Toiminnallisen opinnäytetyöni aiheen taustalla on Talentian määritelmä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvasta. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan kuuluu muun muassa tukea lasten ja perheiden kasvua aktiiviseksi yhteisön jäseneksi sekä vastata lapsen ja perheen hyvinvointia tukevista järjestelyistä ja antaa oikein kohdennettua tukea hyödyntämällä perhetyön ja lastensuojelun osaamistaan. Työnkuvaan kuuluu myös vastata lasten vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukemisesta ja vahvistamisesta sekä vastata erilaisista elämäntilanteista ja kulttuuritaustoista tulevien lasten ja perheiden kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta (Talentia, n.d.). Varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtäviin kuuluu myös merkittävästi perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Päivittäinen yhteistyö perheiden kanssa mahdollistaa puuttumisen ennaltaehkäisevästi perheen tuen tarpeisiin (Hakanen ja muut, 2024). Sujuvan yhteistyön rakentaminen tulee aloittaa jo tutustumiskäynneillä. Kun perheen ja työntekijän yhteistyö on heti alussa kunnioittavaa, rehellistä ja avointa, myös lapsen päiväkodissa aloittaminen sujuu mukavammin.

Toiminnallisessa opinnäytetyössäni tuotan oppaan, jossa on neuvoja ja ohjeita huoltajille, joiden lapsi on aloittamassa varhaiskasvatuksessa ja päiväkodissa. Tulen hyödyntämään opasta opintojeni jälkeisessä työelämässä varhaiskasvatuksen sosionomina. Tavoitteeni on, että tekemäni opas on helposti ymmärrettävä ja ytimekäs. Asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä, lasten ja perhetilanteiden erilai-

suus huomioiden. Oppaan tavoitteena on tukea perhettä uudessa elämäntilanteessa sekä antaa konkreettisia neuvoja sujuvaan varhaiskasvatuksen aloitukseen. Oppaassa käydään läpi niin päiväkodin arkea, mutta myös päiväkodin aloittamisesta johtuvaa stressiä ja ikävää sekä kuinka helpottaa niitä.

Päiväkodin aloittaminen on tilanne, joka koskettaa jokaista päiväkodissa käyvää lasta. Tilanne on uusi niin lapselle, mutta mahdollisesti myös huoltajille ja se muuttaa paljon koko perheen arkea. Varhaiskasvatuksen sosionomin tulee osata ottaa kiinni tilanteesta, ja hyödyntää osaamistaan niin että lapsen aloittaminen päiväkodissa sujuu mahdollisimman luontevasti ja helposti. Opinnäytetyöni ja tuottamani oppaan tavoitteena on lisätä huoltajien tietämystä varhaiskasvatukseen ja sen aloittamiseen liittyen.

3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Tässä luvussa käyn läpi toiminnallisen opinnäytetyön ominaispiirteitä sekä aiempia aiheeseeni liittyviä toiminnallisia opinnäytetöitä.

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi opinnäytetyötyyppi ammattikorkeakouluissa sekä yksi tutkimuksellisen kehittämisen työtapa. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa ammatillinen lopputuotos. Kehittävällä ja tutkimuksellisella työotteella tehdyllä lopputuotoksella sekä toteuttamisprosessista kertovalla raportilla, opinnäytetyön tekijä osoittaa ammatillisen asiantuntijuutensa. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu siis itse tuotos sekä raportti. Raportin tulee tukea ja perustella tuotoksen ratkaisuja. Tuotos voi olla konkreettinen esine tai tapahtuma. Se voi olla esimerkiksi opas, kurssi, tapahtuma, leiri tai näyttely (Kostamo ja muut, 2022, s. 9–11).

3.2 Aikaisemmat aiheeseen liittyvät toiminnalliset opinnäytetyöt

Löysin useita aikaisempia toiminnallisia opinnäytetöitä, joissa on tuotettu samankaltainen opas avuksi varhaiskasvatuksessa aloittamiseen. En kuitenkaan löytänyt toista yleiseen käyttöön soveltuvaa opasta, vaan kaikki löytämäni oppaat oli tehty toimeksiantona jollekin tietylle varhaiskasvatyksikölle. Löysin yhden Vaasan kaupungin varhaiskasvatukseen tuotetun oppaan. Knuuttila ja Wallin (2023) ovat tehneet Pikku Kasarmin päiväkodissa aloittavien lasten huoltajille Tervetuloa – oppaan.

Hoisko (2023) on tehnyt Kankaanpään kaupungin Hongon päiväkodissa aloittaville lapsille ja heidän huoltajilleen kuvallisen oppaan. Oppaan ja siinä olevien selkeiden kuvien avulla lapset voivat tutustua yhdessä vanhempiansa kanssa päiväkodin arkeen ja käytäntöihin jo ennen päiväkodissa aloittamista. Hoisko on haastatellut

päiväkodin varhaiskasvatuksenopettajaa ja näin selvittänyt, mitä tietoa oppaaseen toivotaan tulevan. Myös päiväkodin muu henkilökunta on saanut kommentoida opasta.

Karhunsuo ja Palokangas (2016) ovat tehneet Saunalahden päiväkodille oppaan, jossa käsitellään päivähoiton aloittamiskäytäntöjä ja se on suunnattu alle kolmevuotiaiden lasten huoltajille. Opas on tehty yhteistyössä Saunalahden päiväkodin henkilöstön kanssa ja aineistoa kerättiin ryhmähaastattelua hyödyntäen. Myös päiväkodin alle kolmevuotiaiden lasten huoltajilta oli pyydetty palautetta oppaaseen liittyen.

4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämä luku käsittelee opinnäytetyöni teoreettista viitekehystä. Toiminnallisen opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä on kiintymyssuhdeteoria, varhaiskasvatus, sosiaalipedagogiikka, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sekä dialogisuus. Tässä luvussa paneudun näihin käsitteisiin.

4.1 Kiintymyssuhdeteoria

John Bowlbyn (1953, s. 13–15) kiintymyssuhdeteorian mukaan vauvan ja lapsen tulisi kokea intiimiä, turvallista sekä samankaltaista jatkuvaa hoivaa vanhemmaltaan. Vanhemman pitäisi pystyä tyydyttämään lapsen perustarpeet, kuten nälän ja väsymyksen. Hoivan tulisi olla molempia osapuolia miellyttävää ja palkitsevaa, jotta se ennaltaehkäisisi lapsen elämässään kokemia mielenterveysongelmia. Vanhemman hoivan puute voi aiheuttaa lapsessa ahdistusta, syyllisyyttä sekä masennusta. Pahimmassa tapauksessa se vaikuttaa lapsen kykyyn luoda terveitä ihmissuhteita.

Kiintymyssuhdeteorialla voidaan tutkia sitä, millä määrin lapsen varhaiset kokemukset vaikuttavat myöhempään elämässä selviämiseen ja miten paljon ne vaikuttavat mahdollisiin mielenterveysongelmiin. Kiintymyssuhteet vaikuttavat myös ihmisen kokemukseen itsestään ja ihmissuhteistaan. Kiintymyssuhdeteoria on saanut huoltajat ymmärtämään lapsen tarpeiden huomioimisen ja kunnioittamisen tärkeyden (Sinkkonen & Kalland, 2002, s. 8).

Kiintymyssuhdeteoriassa kiintymyssuhdemallit on jaettu turvallisiin ja turvattomiin kiintymyssuhteisiin. Turvallisesti kiintynyt lapsi on oppinut, että hänen tarpeistaan huolehditaan ja ne huomioidaan. Hän pystyy ilmaisemaan niin positiiviset, kun negatiiviset tunteensa avoimesti. Turvattomasti kiintyneen lapsen tarpeita ei ole huomioitu oikealla tavalla. Turvattomat kiintymyssuhteet jaetaan vältteleviin ja ristiriitaisiin kiintymyssuhteisiin. Välttelevästi kiintyneen lapsen vanhempi ei ole reagoinut lapsen tarpeisiin, joten lapsi ei saa tarvitsemaansa turvaa

vanhemmaltaan. Lapsi on joutunut opettelemaan säätelmään omia tunteitaan. Lapsi on myös oppinut, ettei negatiivisia tunteita saisi näyttää ja niiden näyttäminen voi johtaa vanhemman suuttumiseen. Ristiriitaisesti kiintyneen lapsen vanhempi on reagoinut lapsen tarpeisiin epäjohdonmukaisesti, passiivisesti tai välinpitämättömästi. Lapsi ei pysty ennakoimaan vanhemman käytöstä ja joutuu käyttämään paljon energiaa vanhemman tarkkailuun (Vilkko-Riihelä & Laine, 2012, s. 50–51).

Kiintymyssuhdehäiriönä pidetään vakavaa turvallisen kiintymyksen vääristymää sekä kiintymyssuhteen puuttumista. Kiintymyssuhdehäiriöt ilmenevät lapsen käyttäytymisen ja kasvun ongelmina. Lapsi voi etäännyä ja vältellä vanhempansa tai sitten takertua vanhempansa. Lapsen ja hänen hoivaajansa kiintymyssuhdetta voi häiritä esimerkiksi keskosuus, somaattinen vamma tai sairaus sekä lapsen tai hoivaajan omat tunteiden säätelyhäiriöt (Sinkkonen & Kalland, 2002, s. 245). Kiintymyssuhteen laatuun vaikuttaa myös vanhempien omat kiintymyssuhteet, heidän sosiaalinen ja taloudellinen asema, psyykkiset häiriöt sekä kulttuurien käytösnormit (Vilkko-Riihelä & Laine, 2012, s. 53).

4.2 Kiintymyssuhdeteoria ja varhaiskasvatus

Mirjam Kallandin mukaan on syytä pohtia, voiko päiväkodissa aloittaminen aiheuttaa lapselle kiintymyssuhdehäiriön. Kalland pohtii kiintymyssuhteen vaurioitumista separaation takia. Vauvan tai taaperon mieli on vielä niin kyvytön, ettei se pysty hahmottamaan aikaa tai pitämään vanhempia mielessä separaation aikana. Lapsi voi olla myös kyvytön käyttämään mielikuvaa vanhemmastaan tukena päiväkotipäivän aikana. Päivähoito ei kuitenkaan aiheuta pitkiä katkoksia lasten kiintymyssuhteisiin (Sinkkonen & Kalland, 2011, s. 153–154). Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tehtävä on vahvistaa ja ylläpitää lapsen kiintymyssuhteita myös päiväkotipäivän aikana (Hujala & Turja, 2017, s.82). Lapsi voi päiväkotipäivän ajan pitää mukanaan kuvaa vanhemmistaan ja perheestä voidaan puhua yhdessä lapsen kanssa. Lasta myös muistutetaan siitä, että hänet tullaan hakemaan ja voidaan hahmottamisen helpottamiseksi kertoa minkä toiminnan jälkeen hänet haetaan.

Koska kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan lapsen tarvetta turvallisiin ja pysyviin ihmissuhteisiin, on työntekijöiden pysyvyys päiväkotiryhmässä tärkeää. Tällöin lapsi pystyy kehittämään turvallisen suhteen päiväkodin työntekijöihin. Päiväkodin alkaessa onkin tärkeää, että lapsi saa tutustua rauhassa ryhmässään työskenteleviin aikuisiin. Toivotussa tilanteessa työntekijän ja lapsen välinen vuorovaikutus on ennakoitavaa ja sensitiivistä. Lapsi pystyy turvautumaan tuttuun työntekijään päivän aikana (Sinkkonen & Kalland, 2011, s. 153–156).

Kiintymyssuhteen rikkoutuminen varhaiskasvatuksen takia riippuu monesta asiasta. Siihen vaikuttavat ryhmäkoko, henkilökunnan koulutus ja ammatilliset kyvyt, päiväkotipäivän pituus, lapsen ikä, työntekijöiden pysyvyys, huoltajien ja päiväkodin välisen yhteistyön laatu sekä kotona saatu huolenpito ja kiintymyssuhteiden laatu (Sinkkonen & Kalland, 2011, s.156). Haluaisin uskoa, että suomalainen varhaiskasvatus on niin laadukasta, ettei se aiheuta lapsen ja huoltajan väliseen kiintymyssuhteeseen säröjä. Hyvällä yhteistyöllä huolehditaan lapsen kiintymyssuhteista.

4.3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluu lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatus, opetus ja huolenpito. Varhaiskasvatuksessa painotetaan pedagogiikkaa ja tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä ohjaavat varhaiskasvatuslaki (540/2018), valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) sekä Opetushallituksen vuonna 2022 laatima kansalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimena varhaiskasvatustoimintana esimerkiksi kerhoissa (Opetushallitus, n.d.). Opinnäytetyöni keskittyy päiväkodeissa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava pedagogiikka tarkoittaa kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka edistää lasten hyvinvointia ja oppimista (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, s. 24). Suomessa varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. Varhaiskasvatus on inklusiivista. Inklusiivisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan sitä, että jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua toimintaan, riippumatta esimerkiksi uskonnollisesta taustasta tai neuropsykiatrisista haasteista (Opetushallitus, n.d.).

Varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä ohjaa osallisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja yhteisöllisyyden periaatteet. Näiden periaatteiden mukaisesti varhaiskasvatuksessa olevaa lasta osallistetaan oman arjen suunnitteluun sekä jokaisen lapsen ajatukset ja mielipiteet huomioidaan (Opetushallitus, n.d.).

Varhaiskasvatuksessa luodaan alusta lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Tällä tarkoitetaan myös kykyä hyödyntää ja käyttää osaamiaan tietoja ja taitoja. Laaja-alaisen osaamisen kehittäminen on laadukkaan pedagogisen toiminnan tavoitteena (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, s. 25–26).

Opetushallituksen vuonna 2022 laatimassa varhaiskasvatussuunnitelmassa eritellään kuusi laaja-alaisen osaamisen osa-alueita. Nämä osa-alueet ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, s.25–26). Varhaiskasvatuksen toiminta suunnitellaan muun muassa laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden pohjalta.

4.4 Varhaiskasvatuksessa aloittaminen

Perheen tulee hakea varhaiskasvatuspaikkaa neljä kuukautta ennen varhaiskasvatuksen tarvetta. Jos kyse on kuitenkin tilanteesta, jota ei ole voinut ennakoida, voi paikkaa hakea kahta viikkoa ennen tarvetta. Tällaiset tilanteet liittyvät esimerkiksi työllistymiseen tai opintoihin (Opetushallitus, n.d.).

Päiväkodin aloittaminen tarkoittaa paljon uusia asioita niin huoltajille, kun myös lapselle. Tulee täysin uusi arki ja siihen totuttelemisen voi viedä aikaa. Päiväkodin aloitusta helpottaa, jos lapsen on annettu rauhassa tutustua päiväkotiin, sen työntekijöihin sekä muihin lapsiin. On hyvä tehdä niin sanottu pehmeä lasku päiväkotiin, eli ensiksi käydä vierailemassa päiväkodissa yhdessä lapsen kanssa ja sitten vaiheittain jättää lapsi yksin päiväkotiin pidemmäksi aikaa. Tutustumiskäynnit tukevat lapsen ja päiväkodin työntekijöiden kiintymyssuhteen muodostumista. On myös tärkeää, että huoltajat tutustuvat päiväkodissa työskenteleviin henkilöihin. (Korhonen & Lithén, 2019, s. 6–9). Lapsen ja päiväkodin työntekijän suhde luodaan alussa huoltajan avulla ja tukemana. Huoltajien kokema luottamus päiväkodin työntekijöitä kohtaan, siirtyy myös lapselle (Hujala & Turja, s. 82). Tämän takia onkin tärkeää, että huoltajat ovat läsnä varhaiskasvatukseen tutustuessa. Päiväkotiin ja sen työntekijöihin tutustumisen tärkeys ei koske vain lasta.

Tutustumiskäyneillä on hyvä keskustella lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä ajatuksista, kysymyksistä, huolista, tunteista ja odotuksista. Tutustumiskäyneille on tärkeää varata riittävästi aikaa, jotta lapsi ja huoltajat pystyvät yhdessä ja rauhassa tutustua uuden hoitopaikan arjen toimintaan. Tutustumisjakson lopussa lapselle ja perheelle on tullut tutuksi päiväkodin työntekijät, muut lapset ja rutiinit sekä fyysinen ympäristö äänineen. Myös päiväkodin työntekijät ovat saaneet huoltajilta ohjausta lapsen tarpeista, rutiineista ja tunteista sekä niiden tulkitsemisesta (Hujala & Turja, 2017, s. 79–83).

On normaalia, että päiväkodin aloittaminen aiheuttaa niin lapsessa, kuin huoltajassa erotuskaa. Tilanne voi olla kummallekin osapuolelle täysin uusi. Lapselle tulee opettaa, että vaikka huoltaja lähtee pois, palaa hän aina takaisin. Vanhemman rauhoittava ja kannustava asenne helpottaa lapsen jäämistä päiväkotiin. Jättötilanteet kannattaa olla rutiininomaiset, sanoa lohduttavat sanat ja antaa pusut ja sitten lähteä. Vaikka lapsi jäisi itkuisena päiväkotiin, rauhoittuu hän yleensä suhteellisen nopeasti huoltajan lähdön jälkeen. Kun huoltaja ei ole enää paikalla, voi lapsenkin olla helpompi hakea tukea ja turvaa päiväkodin työntekijältä (Korhonen & Lithén, 2019, s. 10–11).

Noin vuoden ikäisenä lapsella kehittyy objektipysyvyys. Silloin hän pystyy pitämään objektin mielessään, vaikkei näkisi sitä. Objektipysyvyyden avulla lapsi siis ymmärtää, ettei hänen huoltajansa katoa kokonaan, vaikka hän ei heitä pystyisi näkemään. Lapsi pystyy tällöin turvautumaan mielikuvaan huoltajistaan. Objektipysyvyydestä huolimatta lapsi tarvitsee tukea ylläpitämään mielikuvaa huoltajistaan. Tätä voidaan tukea esimerkiksi huoltajan kuvaa katselemalla tai lähettämällä kuvia/video huoltajalle. On myös tärkeää, ettei lapsen surua ja ikävää mitätöidä, vaan se otetaan todesta ja annetaan lapsen tuntee tunne kokonaan (Ahonen & Roos, 2021, s. 48–52).

Lapsen näkökulmasta hyvin suunniteltu ja tuettu siirtyminen kotilapsesta päiväkotilapseksi voi tukea lapsen kykyä selviytyä muutoksista myös tulevaisuudessa. Tämä vaatii siirtymätilanteen, josta on jäänyt lapselle myönteinen ja onnistunut kokemus (Hujala & Turja, 2017, s. 83).

4.5 Lapsen stressi

Usein ajatellaan, ettei lapsi voi kokea stressiä. Asia ei kuitenkaan ole näin, sillä jopa sikiö voi kokea stressiä. Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ulkoisten vaatimusten ja ihmisen oman selviytymiskyvyn välille syntyy ristiriita. Pienellä lapsella yksin jääminen vieraiden ihmisten seuraan aiheuttaa stressireaktion (Keltikangas – Jär-

vinen, 2012, s. 77–78). Varhaiskasvatuksessa aloittaminen voi siis olla hyvin stressaavaa lapselle. Siksi onkin tärkeää, että lapselle annetaan aikaa rauhassa tutustua omaan varhaiskasvatusryhmäänsä, niin lapsiin kuin aikuisiin. Pehmeä lasku päiväkotiarkeen helpottaa lapsen stressiä.

Lapsen stressiä voi olla vaikea havaita. Se näkyy lapsessa mm. levottomuutena, liiallisena huolestuneisuutena, vaikeutena rauhoittua, kipuiluna, raivareina tai lapselle epätyypillisenä ärtymyksenä (Mielenterveystalo, n.d.). Lasten stressiä on pystytty tutkimaan kortisolitasojen ja niiden vaihtelujen avulla. Normaaliolosuhteissa kortisolilla on tietty vuorokausirytmä, stressaantuneena ihmisen kortisolitaso on kuitenkin korkea koko päivän ajan. Kortisolitason nousuun vaikuttavat lapsen ikä sekä hänen persoonallisuutensa. Stressiä kokee voimakkaimmin temperamentitaan ujot ja arat lapset. Luonnostaan sosiaaliset lapset eivät taas koe niin voimakasta stressiä, vaikka tilanteet olisivat heillekin stressaavia (Keltikangas – Järvinen, 2012, s. 78–81).

Jos lapsi kokee paljon stressiä ja hänen kortisolitasonsa ovat jatkuvasti korkeat, se vaikuttaa lapsen oppimiseen, muistamiseen, tunteiden ja käytöksen hallintaan sekä somaattiseen terveyteen. Varhaiskasvatuksen arjessa lapsille voi aiheuttaa stressiä mm. ryhmän kokoaikainen läsnäolo ja vuorovaikutuksessa syntyneet konfliktit, huono hoitoympäristö, uudet ja vaihtuvat aikuiset sekä päiväkodin melu (Keltikangas – Järvinen, 2012, s. 87–91).

Lapsen stressiä voidaan helpottaa monella tapaan. Yksi tapa on tehdä jotakin, mikä herättää vireystilaan vaikuttavan aistin. Stressireaktiota voi siis helpottaa silitämällä lasta tai antamalla lapselle silitettäväksi pehmolelun (tuntoaisti), katselemalla rauhoittavia kuvia seinällä (näköaisti) tai kuuntelemalla rauhoittavia ääniä, kuten luontoääniä (kuuloaisti). Myös lapselle tarpeellisen levon, unen ja ravinnon huolehtiminen vaikuttaa stressiin positiivisesti (Tompuri, 2016, s. 26). Lapsen stressiä helpottaa myös säännölliset rutiinit, turvallisen aikuisen läsnäolo sekä lohduttaminen (Mielenterveystalo, n.d.).

4.6 Sosiaalipedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Sosiaalipedagogiikassa yhdistyy sosiaalinen ja pedagoginen näkökulma ihmisestä ja maailmasta. Sosiaalipedagogiikka määrittää olevan ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiselämän ja yhteisöllisyyden tutkimista ja tukemista sekä ihmisen, yhteiskunnan ja ekologisen toimintaympäristön suhteen sisäistämistä ja vahvistamista. Sosiaalipedagogiikkaan kuuluu myös yhteiskunnallisen ja sosiaalisen huono-osaisuuden pedagogista kohtaamista, ehkäisemistä ja vähentämistä (Nivala & Rynänen, 2024, s. 19).

Varhaiskasvatuksessa sosiaalipedagogiikka perustuu jokaisen lapsen kohtaamiseen kokonaisena ja ainutlaatuisena ihmisenä, jolla on luonnolliset tarpeet ja henkilökohtaiset kasvun mahdollisuudet. Lapsi nähdään niin yksilönä, kun myös yhteisön jäsenenä. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa varhaiskasvatuksessa rohkaitaan sekä lasten omia aloitteita ja omatoimisuutta että yhteistoimintaa ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Vuorovaikutustilanteissa henkilöstö on läsnä ja antavat tukea lasten tunteiden käsittelyyn, oikean ja väärän erottamiseen sekä epäitsekään ajattelun ja empatian kehittymiseen (Nivala & Rynänen, 2024, s. 271–272). Varhaiskasvatuksen sosionomi on sosiaalipedagogisen näkökulman osaaja ja kehittäjä varhaiskasvatustiimissä. Varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogisia työtehtäviä ovat muun muassa huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja heidän osallistamisensa sekä lasten sosiaalistumisesta huolehtiminen.

4.6.1 Lapsen sosiaalistuminen

Sosiaalinen kehitys etenee kahtena samanaikaisena prosessina, sosialisointi ja individuaationa. Sosialisointilla tarkoitetaan oman kulttuurin keskeisten tietojen ja taitojen sekä yhteiskunnan käyttäytymissääntöjen oppimista. Näitä tietoja ja taitoja ihminen tarvitsee yhteisössä toimimiseen (Ahokas ja muut, 2008, 2. 18–19).

Sosiaalistumista tapahtuu eri sosiaalisissa ympäristöissä. Näitä sosiaalisia ympäristöjä ovat esimerkiksi perhe, vertaisryhmät, varhaiskasvatus ja koulu. Lapsen ja

huoltajien välisen vuorovaikutuksen ansiosta lapsen minän kehitys ja sosiaalisten taitojen oppiminen alkaa. Sosiaalinen kehitys etenee lapsen ensimmäisinä elinvuosina kovaa vauhtia. Lapsi oppii muun muassa puhumaan, käyttäytymään arjen tilanteissa sekä ymmärtämään mikä on oikein ja mikä väärin. Lapselle kehittyy näinä vuosina myös perusturvallisuuden tunne, joka tukee myöhemmin muiden ihmissuhteiden myönteistä vuorovaikutusta. Sosiaalisia taitoja lapsi oppii leikin ja mallin avulla (Ahokas ja muut, 2008, s. 18–20).

Lapsen on tärkeää huomata, että positiivisella sosiaalisella käytöksellä saa enemmän ystäviä, kuin negatiivisella sosiaalisella käytöksellä. Tämän lapsi oppii vertaissuhteiden avulla. Vertaissuhteiden avulla lapsi oppii tasavertaista vuorovaikutusta (Ahokas ja muut, 2008, 21–22). Yleisimmin lapsi saa ensimmäiset vertaissuhteensa aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Tämän takia varhaiskasvatuksessa aloittaminen on tärkeää lapsen sosiaalistumisen kannalta.

Individuaatiolla tarkoitetaan yksilöitymistä eli minän yksilöllisen puolen toteutumista. Ihmisen minäkäsitys rakentuu ja ihminen oppii, mikä erottaa hänet muista ja mikä on ominaista juuri hänelle. Minäkäsitys tarkoittaa ihmisen itsestään kehittämiä käsityksiä. Minäkäsitykseen kuuluu ulkoiset fyysiset ominaisuudet sekä sisäiset persoonallisuuden piirteet (Ahokas ja muut, 2008, s. 18 & 42). Minäkäsitys rakentuu synnynnäisen temperamentin, kiintymyssuhteiden, ympäristön antaman palautteen ja peilisuhteiden varaan. Peilisuhteet alkavat silloin, kun lapsi alkaa vastaamaan vanhemman katseeseen ja peilaa itseään vanhemman silmistä, eleistä, sanoista ja liikkeistä. Myönteinen peilipalautte saa lapsen kokemaan itsensä arvokkaaksi, ja ne muokkaavat itsetuntoa ja minäkäsitystä läpi koko ihmisen elämän. Lapsi myös oppii peilisuhteen avulla uusia asioita matkimalla vanhempaansa (Vilkko-Riihelä & Laine, 2012, s. 62–63).

4.6.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Vuonna 2022 julkaistussa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Yhteistyöllä tarkoitetaan huoltajien ja henkilöstön yhteistä sitoutumista lapsen turvallisen ja terveen kasvun, oppimisen ja kehityksen varmistamiseksi. Kasvatussyhteistyön tulee olla luottamuksellista, rehellistä, kunnioittavaa ja tasa-arvoista (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, s. 37).

Yhteistyö on vuorovaikutteista ja se vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Henkilöstön on tärkeää keskustella huoltajien kanssa kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuun jakamisesta jo heti lapsen aloittaessa päiväkodissa. Kasvatussyhteistyö onkin merkittävää siirtymävaiheissa, eli esimerkiksi lapsen aloittaessa päiväkodissa tai vaihtaessa päiväkotiryhmää (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, s. 37–38).

Päiväkotiarjessa yhteistyö näkyy esimerkiksi lapsen päivittäisten tapahtumien jakamisessa huoltajien kanssa päiväkotiin tultaessa ja sieltä lähtiessä. Yhteistyössä hyödynnetään myös viestintäteknologian käyttöä. Huoltajien ja henkilöstön havaintojen jakaminen luo pohjan lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen turvaamiselle (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, s.37). Huoltajien on tärkeää tietää, mitä lapsen päivän aikana on tapahtunut, mutta myös henkilöstön on hyvä tietää mitä lapsen elämään kuuluu päiväkodin ulkopuolella. Tapahtumat kotona vaikuttavat myös lapsen käyttäytymiseen päiväkodissa.

4.6.3 Dialoginen vuorovaikutussuhde

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutussuhde on ihan kuten mikä tahansa suhde. Se vaatii aikaa ja panostusta. Yhteistyö vaatii dialogista vuorovaikutussuhdetta, jossa muodostetaan yhteistä ymmärrystä ja sitoutumista. Dialogisuus vaatii kuulemista, kunnioitusta, luottamusta ja dialogia (Ahonen & Roos, 2021, s. 253).

Vuoropuhelussa on tärkeää kuuleminen ja toisen aito kuunteleminen. Aito kuunteleminen vaatii kuuntelijan kiinnostuksen, keskittymisen ja läsnä olemisen. Kuuntelijan vastuulla on luoda turvallinen ja myönteinen ilmapiiri. Kuuntelija ottaa vastaan sen, mitä toinen haluaa viestittää. Jos vuoropuhelussa tapahtuu saarnaamista, syyttelyä tai olettamista, kumpikaan osapuoli ei enää kuuntele. Kasvatusyhteistyö vaatii molemmilta osapuolilta kykyä kuunnella (Kaskela & Kekkonen, 2006, s. 32–34).

Kunnioituksella tarkoitetaan toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Avoinuus, rehellisyys ja myönteisyys näyttävät toiselle ihmiselle hänen olevan kunnioitettu. Kunnioituksen puute näkyy asioiden salailemisena, toisen mitätöimisellä ja ideoiden vähättelynä sekä selän kääntämisenä. Kunnioittava suhdetta on ylläpidettävä myös kohdatessa erilaisuutta ja itselle vieraampia toimintatapoja (Kaskela & Kekkonen, 2006, s. 34–36).

Luottamus syntyy kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamus ei synny heti, vaan se vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Luottamusta kasvattaa myös huoltajien mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin. Kasvatusyhteistyön tärkeimpiä tavoitteita on luoda turvallinen ja luottavainen ilmapiiri huoltajien ja työntekijöiden väliselle vuorovaikutukselle (Kaskela & Kekkonen, 2006, s. 36–37).

Dialogilla tarkoitetaan keskustelua, jossa ei valita puolta vaan luodaan yhteistä ymmärrystä ja sovitetaan yhteen erilaisia tulkintoja todellisuudesta. Dialogisuus toteutuu silloin, kun keskustelu on tasa-arvoista ja toisen ilmaisemat asiat eivät ole merkityksellisempiä tai arvokkaampia kuin toisen osapuolen (Kaskela & Kekkonen, 2006, s. 38–40).

4.6.4 Huoltajien osallisuus

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022, s. 38) määritetään, että huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien osallisuutta voidaan tukea monin eri tavoin.

Tutuin tapa osallistaa huoltajia on erilaiset kokoontumiset, vanhempainillat tai vanhempainkahvilat. Näissä tilanteissa huoltajat pääsevät helposti tutustumaan päiväkotiin, henkilöstöön sekä muiden lasten huoltajiin. He pääsevät kertomaan omia ajatuksiaan sekä osallistumaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun.

Huoltajien osallisuutta tukee myös erilaiset sähköisten kanavien käyttö. Erilaiset blogiformaatit ovat antaneet tehokkaan tavan näyttää huoltajille varhaiskasvatuksen arjen tapahtumia. Blogiin/portfolioon voidaan lisätä valokuvia ja kuvauksia arjen tapahtumista. Onnistuneen blogin/portfolion avulla huoltajat pystyvät palaamaan päiväkotipäivän tapahtumiin ja toimintoihin yhdessä lapsen kanssa kotona (Ahonen & Roos, 2021, s. 246–247).

Huoltajat osallistuvat myös lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen henkilöstön, vanhempien sekä lapsen mielipide. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa suunnitellaan yhdessä, miten lapsen yksilöllistä kehitystä, hyvinvointia ja oppimista edistetään. Yhteinen keskustelu on tärkeää lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa (Opetushallitus, n.d.).

5 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Tässä luvussa käyn läpi toiminnallisen opinnäytetyöni suunnittelua ja toteutusta. Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun jo alkuvuodesta 2024, mutta se muutti muotoaan kevään ja kesän mittaan. Heinäkuussa 2024 päätin, että haluan tehdä oppaan päiväkodissa aloittavien lasten huoltajia varten. Aiheen valinnassa vaikutti oma mielenkiinto varhaiskasvatusta kohtaan ja unelma varhaiskasvatuksen sosionomina työskentelemisestä. Halusin opinnäytetyöni aiheen koskettavan kaikkia varhaiskasvatuksessa olevia lapsia, ja varhaiskasvatuksen aloittaminen on juuri sellainen aihe. Aihetta tukee myös varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit. Päätin, että haluan tehdä opinnäytetyön henkilökohtaiseen ”työmenetelmäpakkiin”, enkä varsinaiselle tilaajalle. Opinnäytetyönsuunnitelman valmistuikin elokuussa 2024.

Opinnäytetyöni tiedonkeruu tapahtuu jo valmiina olevista aineistoista ja siinä ei tulla käsittelemään mitään tiettyä päiväkotia tai päiväkotiryhmää. Hyödynnän niin kirjoja, tutkimuksia, varhaiskasvatussuunnitelmaa kuin myös muita sähköisiä aineistoja. Aloitin syyskuussa 2024 laajan tiedonkeruun opinnäytetyötäni varten ja joulukuussa 2024 aloitin opinnäytetyöni kirjoittamisen ja oppaan tekemisen. Huh-tikuussa 2025 sain viimeinkin opinnäytetyöni valmiiksi.

Tuotan opinnäytetyönäni oppaan, jossa kerrotaan, kuinka helpottaa lapsen päiväkodissa aloittamista. Haluan oppaan olevan selkeä ja ytimekäs. Oppaassa puhutaan asioista niiden oikeilla nimillä, niin että myös ihminen, jolle varhaiskasvatus on vieras ja uusi asia ymmärtää mistä on kyse. Valitsin oppaan tekemiseen Canva – ohjelman, sillä saa mielestäni tehtyä visuaalisesti selkeimmän oppaan. Myös oppaan dioissa oleva teksti on jaoteltuna selkeästi eri dioihin aiheen mukaan, jotta lukijan on helppo löytää tietoa juuri siitä aiheesta mistä haluaa. Oppaan saa helposti muutettua pdf – versioksi, jolloin sen voi tulostaa ja antaa fyysisen oppaan perheille.

Lähdin etsimään oppaaseen sisältöä tutustumalla varhaiskasvatukseen liittyvään kirjallisuuteen. Valikoin oppaaseen tietoa sillä perusteella, mitä asioita kokemukseni mukaan varhaiskasvatuksessa aloittavat perheet haluavat ensimmäisenä tietää ja mitkä asiat voivat usein tulla yllätyksenä perheille. Tuon esille myös niitä asioita, jotka toistuivat aiheeseen liittyvässä kirjallisuudessa usein ja koen itse tärkeäksi.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tuotin toiminnallisena opinnäytetyönäni oppaan huoltajille, joiden lapsi on juuri aloittamassa varhaiskasvatuksessa. Huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden väliseen kommunikointiin on tärkeää panostaa koko lapsen varhaiskasvatuspolun ajan, mutta varsinkin lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Selkeä, avoin ja toista osapuolta kunnioittava kommunikointi on avain onnistuneeseen varhaiskasvatuksen aloitukseen.

Koin mielekkääksi sen, että sain tehdä jonkin fyysisen tuotteen opinnäytetyönäni ja olenkin tyytyväinen tuottamaani oppaaseen. Se on visuaalisesti selkeä ja kiteyttää kaikki tärkeimmät asiat, jotka halusin tuoda esille. Oppaan ansiosta huoltajat tietävät mihin asioihin kiinnittää huomio heidän lapsensa aloittaessa varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyöprosessini ei ollut mikään helppo ja mutkaton. Tiesin heti alusta alkaen, että haluan tehdä opinnäytetyöni liittyen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus on kuitenkin hyvin laaja ala, mikä teki aiheen valinnasta vaikeaa. Pohdin pitkään, mikä olisi tarpeeksi merkityksellinen ja akateeminen aihe. Opinnäytetyöni tekeminen helpottui huomattavasti, kun keskustelin ohjaajani kanssa. Hän kehotti minua valitsemaan aiheen, joka näyttäisi minulta. Tämän keskustelun jälkeen opinnäytetyöni aihe varmistui ja halusin tehdä opinnäytetyön, jonka taustalla on perheiden ja lapsien auttaminen. Palata siihen syyhyn, miksi alun perin päätin opiskella varhaiskasvatuksen sosionomiksi.

Vaikka opinnäytetyöprosessini aikataulut ovat venyneet ja ajan löytäminen työn tekemiselle on välillä ollut haastavaa, voin nyt huhtikuussa 2025 ylpeästi sanoa opinnäytetyöni olevan valmis. Opinnäytetyön tekeminen on ollut kaikista vaikeuksista huolimatta hyvin opettavaista ja koen kasvaneeni ammatillisesti paljon näiden kuukausien aikana. Olen oppinut valtavasti sosiaalipedagogiikasta, kiintymyssuhdeteoriasta sekä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Opinnäytetyöni aihetta voisi kehittää ja jatkojalostaa tulevaisuudessa paljonkin. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla näkökulman vaihtaminen ja oppaan laatiminen varhaiskasvatuksessa työskenteleville. Opas keskittyisi siihen, miten he voisivat auttaa perhettä sopeutumaan uuteen elämänvaiheeseen, jonka varhaiskasvatuksen aloittaminen tuo mukanaan. Kun varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva tulevaisuudessa selkiytyy ja sosionomeja on enemmän kentällä, toivon, että heidän työtehtäviinsä sisältyisi yhä vahvemmin perheiden tukeminen varhaiskasvatukseen sopeutumisessa.

LÄHTEET

- Ahokas, M., Ferchen, M., Hankonen, N., Lautso, A. & Pyysiäinen, J. (2008) Sosiaalipsykologia:. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Ahonen, L. & Roos, P. (2021) Untuvikot: Alle 3- vuotiaiden pedagogiikka. PS – kustannus.
- Bowlby, J. (1953) Child Care and the Growth of Love. Pelican Books.
- Hakanen, S., Järvelä, T. & Väkiparta, P. (2024) Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit: Lapsi muuttuvassa maailmassa – Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssia tarvitaan. Teoksessa: Viinamäki, L., Helminen, J. & Kinno, S. 14 puheenvuoroa sosionomitutkimuksen (AMK ja ylempi AMK) kompetensseista ja yhteiskunnallisista taustoista. Lapin ammattikorkeakoulu Oy.
- Henttonen, T. (2024) Yksinäisyys haavoittaa vauvan vanhempaa. Enska Ensi- ja turvakotien liiton jäsenlehti. <https://www.enskalehti.fi/yksinaisyys-haavoittaa-vauvan-vanhempaa/>
- Hoisko, E. (2023) Kuvallinen opas lapsille päiväkodin aloituksesta. Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/797275/Hoisko_Elisa.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Hujala, E. & Turja, L. (2017) Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS – kustannus.
- Karhunsuo, I. & Palokangas, T. (2016) SAUNALAHDEN PÄIVÄKODIN PÄIVÄHOIDON ALOITUSKÄYTÄNNÖT: Opas alle kolmevuotiaan lapsen vanhemmille. Theseus. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115904/Karhunsuo%20ja%20Palokangas.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kaskela, M. & Kekkonen, M. (2006) Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (STAKES).

Keltikangas-Järvinen, L. (2012) Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.

Knuuttila, T. & Wallin, T. (2023) TERVETULOJA PIKKU KASARMIN PÄIVÄKOTIIN - OPAS HUOLTAJILLE. Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/791615/Knuuttila_Wallin.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Korhonen, L. (2021) Kasvu ja kehitys eri – ikäkausina. Duodecim Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018>

Korhonen, M. & Lithén, H. (2019) Päiväkoti alkaa, Tervetuloa!. Vanhempainliitto. https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2021/06/Paivakoti-alkaa-tervetuloa_verkkoversio-2021.pdf

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. (2022) Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House Oy.

Mielenterveystalo. (n.d.) Lapsi ja stressi. Noudettu 20.1.2025. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/stressi-uupumus/lapsi-ja-stressi>

Nivala, E. & Rynänen, S. (2024) Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävä elämää. Gaudeamus Oy.

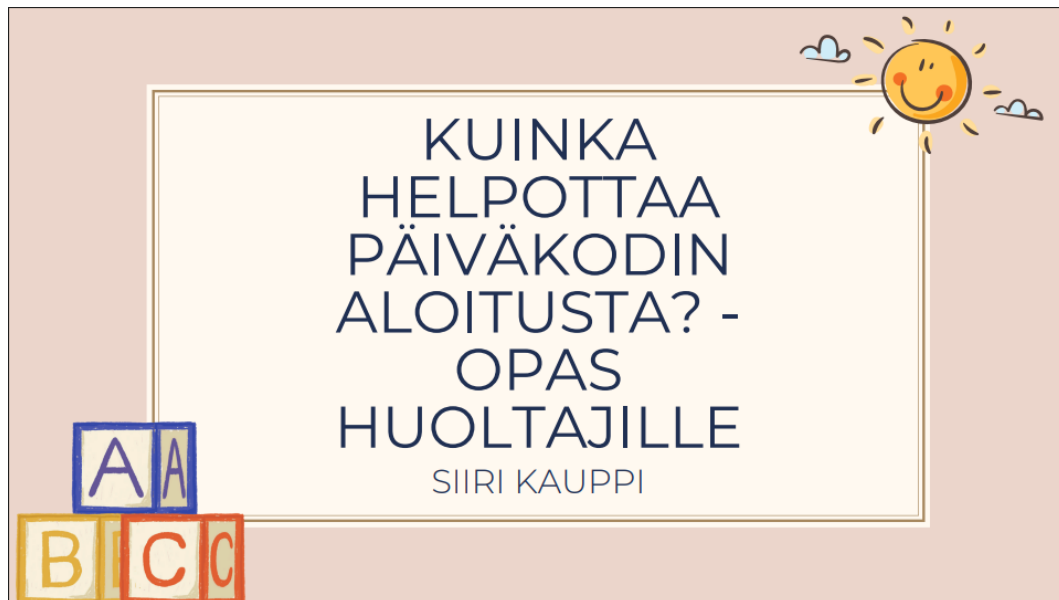
Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. (2023) Varhaiskasvatuksessa olevat lapset ikäryhmittäin. <https://vipunen.fi/fi-fi/layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Varhaiskasvatus%20-%20lapset%20-%20ikaryhma.xlsb>

Opetushallitus. (n.d.) Tietoa varhaiskasvatuksesta vanhemmille ja huoltajille. Noudettu 19.1.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-vanhemmille-ja-huoltajille>

- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. (2022) Opetushallitus.
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>
- Vilkkö-Riihelä, A. & Laine, V. (2012) Mielen Maailma 2: Kehityspsykologia. SanomaPro.
- Saarikallio-Torp, M. & Miettinen, A. (2020) Vanhempien mielestä 1,5 – 2 vuotta on sopiva ikä lapselle aloittaa kodin ulkopuolisessa hoidossa. Kela tietotarjotin. <https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/723119/vanhempien-mielesta-15-2-vuotta-on-sopiva-ika-lapselle-aloittaa-kodin-ulkopuolisessa-hoidossa>
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2011) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. WSOYpro.
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2002) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. WSOY.
- Talentia. (n.d.). Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Noudettu 9.12.2024. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>
- Tompuri, M. (2016) Tenavat tasapainoon: Näin autat säätämään vireyttä ja kuorimitusta. PS – kustannus.

LIITTEET

LIITE 1 Kuinka helpottaa päiväkodin aloitusta? – opas huoltajille

TERVETULO A PÄIVÄKOTIIN!

Päiväkodin aloittaminen on jännittävää aikaa ja se aloittaa täysin uuden elämänvaiheen koko perheessä! Tässä oppaassa kerron yleisiä vinkkejä ja neuvoja, joita kannattaa hyödyntää lapsenne aloittaessa päiväkodissa.

PÄIVÄKOTIPAIKAN HAKEMINEN

Päiväkotipaikkaa tulee hakea neljä kuukautta ennen sen tarvetta. Kuitenkin ennakoimattomissa tilanteissa, päiväkotipaikkaa voi hakea kahta viikkoa ennen tarvetta. Tällaisia tilanteita on esimerkiksi työllistymiseen ja opintoihin liittyvät muutokset elämässä.

PEHMEÄ LASKU PÄIVÄKOTIIN

Ennen päiväkodin varsinaista aloittamista on tarpeellista käydä tutustumassa päiväkodissa yhdessä lapsen kanssa. Tutustumisjaksolle on hyvä varata kunnolla aikaa, jotta niin lapsi kuin huoltajat pääsevät tutustumaan päiväkodin arkeen, työntekijöihin ja muihin lapsiin. Tutustumiskäyntien jälkeen voi vaiheittain jättää lapsen pidemmäksi aikaa yksin päiväkotiin. Tutustumiskäynnit tukevat lapsen ja työntekijöiden välisen kiintymyssuhteen rakentumista ja on tärkeää, että huoltajatkin ovat tutustuneet työntekijöihin. Huoltajien kokema luottamus työntekijöitä kohtaan, siirtyy myös lapselle.

Tutustumiskäynneillä on hyvä keskustella lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä ajatuksista, kysymyksistä, huolista, tunteista ja odotuksista. Myös päiväkodin työntekijöiden on tärkeä saada huoltajilta ohjausta lapsen tarpeista, rutiineista ja tunteista sekä niiden tulkitsemisesta

Esimerkkejä tutustumiskäynnin kysymyksistä

Valmistaudu vastaamaan tutustumiskäynnillä mm. näihin päiväkodin työntekijöiden esittämiin kysymyksiin:

1. Huoltajien yhteystiedot? Keitä perheeseen kuuluu?
2. Onko lapsella allergioita tai muita erityisruokavalioidia?
3. Miten pukeminen, WC - käynnit ja syöminen sujuu?
4. Nukkuuko lapsi päiväunia?
5. Mitkä ovat lapsen hoitoajat?
6. Mitkä ovat lapsen kiinnostuksen kohteet?
7. Mitä lapsi tykkää tehdä?
8. Lapsen luonteenpiirteet?

Ensimmäiset päiväkotipäivät

On täysin normaalia, että ensimmäiset päiväkotipäivät aiheuttavat niin lapsessa, kuin huoltajassa erotuskaa.

Tilanne on aivan uusi molemmille. Lapselle tulee heti alusta lähtien opettaa, että vaikka huoltaja lähtee, tulee hän aina takaisin. Huoltajan rauhoittava ja kannustava asenne helpottaa lapsen omaa oloa. Vientitilanteisiin kannattaa tehdä omat rutiinit, sanoa heipat ja antaa halit ja sitten lähteä.

Poislähtöä ei kannata pitkittää, eikä huoltaja saa lähteä päiväkodilta myöskään lapsen huomaamatta. Vaikka lapsi jäisi itkuisena päiväkotiin, rauhoittuu hän yleensä suhteellisen nopeasti huoltajan lähdön jälkeen. Kun huoltaja ei ole enää paikalla, voi lapsenkin olla helpompi hakea tukea ja turvaa päiväkodin työntekijältä

Kuinka ikävää voi helpottaa?

Lapsen ikävää päiväkotipäivän aikana voidaan helpottaa monella tavalla

- Sylistä syliin siirtyminen. Päiväkodin työntekijä on jättötilanteessa vastassa ja voi ottaa lapsen syliinsä sekä antaa tukea ja turvaa.
- Lapsi voi pitää mukanaan kuvaa perheestään ja perheestä voidaan myös puhua yhdessä kasvattajan kanssa. Ikävästä saa puhua!
- Lasta muistutetaan siitä, että huoltajat tulevat hakemaan hänet ja voidaan hahmottamisen helpottamiseksi näyttää kuvakortista minkä toiminnan jälkeen hänet haetaan.
- Lapsella voi ensimmäisinä päivinä olla mukana pehmolelu, huoltajan t-paita yms., josta voi hakea turvaa
- Myös huoltajalle voidaan päivän aikana lähettää viestejä ja kuvia, kertoa miten päiväkotipäivä sujui.

Lapsen stressi

Päiväkodin aloittaminen voi olla lapselle hyvin stressaavaa. Lapsen stressiä voi olla haastava huomata, joten varsinkin seuraaviin merkkeihin kannattaa kiinnittää huomio ensimmäisten viikkojen aikana:

- Levottomuus, lapselle epätypillinen ärtymys
- Raivarit
- Liiallinen huolestuneisuus
- Vaikeus rauhoittua
- Fyysinen kipuilu

Kuinka helpottaa lapsen stressiä?

- Aistien hyödyntäminen: lapsen silittäminen tai pehmolelun antaminen lapsen silittäväksi (tuntoaisti), katselemalla rauhoittavia kuvia tai videota (näköaisti) tai kuuntelemalla rauhoittavia ääniä, kuten luontoääniä (kuuloaisti)
- Tarpeellisen levon, unen ja ravinnon saannista huolehtiminen.
- Säännölliset rutiinit, ennakoitavuus
- Turvallisen ja tutun aikuisen läsnäolo
- Tutun aikuisen syli, lohdutus, keuhut ja kannustavat sanat

Mitä päiväkodissa tehdään?

Päiväkotipäivään sisältyy muun muassa:

- Vapaata leikkiä
- Pedagogista toimintaa
- Askartelua, musisointia
- Ulkoilua, retkiä lähiympäristössä
- Ruokailuja (aamupala, lounas & välipala)
- Piirihetkiä
- Lepohetki

Päiväkodin pedagoginen toiminta

Varhaiskasvatuksessa toteutettava pedagogiikka tarkoittaa kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka edistää lasten hyvinvointia ja oppimista.

Varhaiskasvatuksessa luodaan alusta lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Päiväkodin toiminta suunnitellaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueita mukailleen.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

1. Ajattelu ja oppiminen

- Tiedon hankinta, tiedon jäsentäminen ja uuden tiedon luominen.
- Mielikuvituksellisen leikin- ja leikkiympäristön mahdollistaminen, antamalla lapselle tilaa ihmetellä ja oivaltaa uusia asioita.

2. Kulttuurinen osaaminen

- Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia ajatuksia ja asenteita
- Varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kulttuureihin ja kieliin.
- Päiväkodeissa tutustutaan toisiin kulttuureihin leikin ja juhlapyhien avulla.

3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Tuetaan lapsen asteittaista itsenäisyyden lisääntymistä
- Pukemisen, ruokailun ja henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisen harjoittelua

4. Monilukutaito

- Viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämistä sekä vuorovaikutuksen perustaito
- Lasten kanssa harjoitellaan esineiden nimeämistä, opetellaan erilaisia käsitteitä ja lapsia innostetaan tutkimaan ympäristöä

5. Digitaaliset taidot

- Varhaiskasvatuksen toiminnassa hyödynnetään erilaisia digitaalisia välineitä ja sovelluksia.
- Varhaiskasvatuksen henkilökunta ohjaa lasta turvalliseen ja vastuulliseen digilaitteiden käyttöön.

6. Osallistuminen ja vaikuttaminen.

- Lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen sekä oma-aloitteisuuteen rohkaiseminen.
- Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatuksiansa kuunteleminen ja heidän ideoihinsa tarttuminen

Konkreettiset vinkit

- Pakkaa jo lapsen ensimmäisenä päiväkotipäivänä vaihtovaatteet, tossut, unilelu sekä hyvät ulkovaatteet mukaan. Ensimmäisenä päivänä mukana voi olla myös huoltajien kuva tai paita tuomassa turvaa.
- Nimikoi lapsen vaatteet, etunimi pesulapussa riittää!
- Puhu päiväkodin aloittamisesta lapsen kanssa avoimesti ja ikätasoon sopivasti. Lapsen valmisteleminen uuteen arkeen on hyvä aloittaa ajoissa.
- Puhu alusta alkaen päiväkodin työntekijöiden kanssa avoimesti ja uskalla pyytää heiltä neuvoja ja apua tarvittaessa.

Ihanaa päiväkodin aloitusta!

Lähteet

Hujala, E. & Turja, L. (2017) Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS – kustannus.

Korhonen, M. & Lithén, H. (2019) Päiväkoti alkaa, Tervetuloa! Vanhempainliitto. <https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2021/06/Paivakoti-alkaa-tervetuloa-verkkoversio-2021.pdf>

Mielenterveystalo. (n.d.) Lapsi ja stressi. Noudettu 20.12.2025. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/stressi-uupumus/lapsi-ja-stressi>

Opetushallitus. (n.d.) Tietoa varhaiskasvatuksesta vanhemmille ja huoltajille. Noudettu 19.1.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-vanhemmille-ja-huoltajille>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. (2022) Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Tompuri, M. (2016) Tenavat tasapainoon: Näin autat säätämään vireyttä ja kuormitusta. PS – kustannus.